

Asia: VN/36146/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden sairausvakuutuslain muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (KKV) lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi eräiden sairausvakuutuslain muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta. Sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinnasta on säädetty sairausvakuutuslain (1124/2004) 4 luvun 7 a §:ssä, joka on väliaikaisesti voimassa vuoden 2024 loppuun. STM:n esitysluonnoksen mukaan sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishintasäätelyn voimassaoloa jatkettaisiin saman sisältöisenä vuoden 2026 loppuun.

Enimmäishintasäätelyn tarve ja vaikutukset

Esitysluonnoksen mukaan enimmäishintasäätely jatkuisi nykyisenlaisena, eli se sääntelisi sitä, kuinka paljon sairausvakuutuksesta korvattavista taksimatkoista voitaisiin veloittaa. Käytännössä sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen hinnat määräytyvät tällä hetkellä Kansaneläkelaitoksen (Kela) kilpailutusten perusteella. Kilpailutuksissa palveluntarjoajat tarjoavat alennusprosenttia suhteessa valtioneuvoston asetuksessa säädettyyn enimmäishintaan.

Esitysluonnoksen mukaan sääntelyn tavoitteena on pystyä ennakoimaan sairausvakuutuksen matkakorvausmenojen suuruutta ja ettei taksimatkoista aiheutuisi muuta maksuosuutta kuin sairausvakuutuslain mukainen omavastuuosuus. On kuitenkin syytä pohtia, onko esityksen mukainen enimmäishintasäätely paras tapa saavuttaa kuvatun kaltaiset tavoitteet. Enimmäishintasäätelylle voi olla tarvetta, jos markkina ei ole kilpailullinen. Ei-kilpailullisilla markkinoilla palveluntarjoajilla on markkinavoimaa ja sen myötä mahdollisuus nostaa hintoja yli kilpailullisen markkinan tason. Enimmäishintasäätelyllä voidaan tällöin ehkäistä markkinavoiman haitallista hyödyntämistä. Jos taas markkina on kilpailullinen ja enimmäishinnat säädetään markkinahintojen yläpuolelle, ei

enimmäishinnoilla pitäisi olla vaikutusta palvelujen tarjontaan tai hintatasoon. Tämä näyttäisi vastaavan nykytilannetta, sillä viimeaikaisissa kilpailutuksissa tarjoajia on ollut runsaasti ja sopimushinnat ovat alittaneet säädetyt enimmäishinnat selvästi. [1] Enimmäishintasäntelylle ei siten vaikuttaisi olevan ilmeistä tarvetta.

Esitysluonnoksen mukaan enimmäishintasäntelyllä olisi mahdollisesti hintojen nousua hillitsevä vaikutus Kelan tulevissa taksimatkoja koskevissa hankinnoissa. Tähän arvioon on syytä suhtautua skeptisesti. Kuten edellä todettiin, ei markkinahintojen yläpuolelle asetetuilla enimmäishinnoilla ole kilpailullisilla markkinoilla lähtökohtaisesti vaikutusta palvelujen hintatasoon. KKV:n tutkimukset ovat osoittaneet, että Kela-kyytien kilpailuttaminen on tuonut julkiselle sektorille huomattavia säästöjä verrattuna malliin, jossa Kela-kyytien hinnat määräytyivät valtioneuvoston asettamien enimmäishintojen perusteella. Lisäksi on syytä huomata, että enimmäishinnat voivat helpottaa niin sanottua hiljaista kolluusiota ja nostaa sitä kautta hintatasoa. [2]

Jos taas enimmäishinnat asetetaan markkinahintojen alapuolelle, vähentää se taksipalvelujen tarjontaa. Taksipalvelujen tarjonnan väheneminen voi puolestaan vaarantaa vakuutettujen hoitoon pääsyn, mikä ei voi olla sääntelyn tavoitteena. Jos enimmäishinnat asetetaan liian alas esimerkiksi suhteessa muiden taksikyytien hintatasoon, voivat taksirytykset kokea kannattavammaksi olla tarjoamatta Kela-kyytejä lainkaan. Jos Kela ei pääse liian alas asetettujen enimmäishintojen vuoksi sopimukseen palveluntarjoajien kanssa, ei kyytien hinnoille ole käytännössä ylärajaa, jolloin vaarana on, että Kelan maksamat korvaukset kasvavat ennakoimattomasti ja/tai vakuutetut joutuvat maksamaan matkoista omavastuuosuuden ylittäviä summia.

KKV katsookin, että enimmäishintasäntelyn tarvetta tulisi arvioida kriittisesti. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon markkinoiden kilpailutilanne ja sääntelyn vaikutukset palvelujen hintoihin ja tarjontaan. Hallituksen esityksessä tulisi käsitellä myös enimmäishintasäntelyyn liittyviä riskitekijöitä, kuten sen mahdollinen hintoja nostava vaikutus ja riski vakuutettujen hoitoon pääsyn vaarantumisesta.

STM:n esitysluonnoksen mukaan Kela ei pystyisi enää tarkistamaan nykyisten sopimusten hintoja, mikäli enimmäishintasäntelyä ei jatkettaisi, ja tämä saattaisi johtaa nykyisten sopimusten purkautumiseen. KKV pitää perusteltuna, että enimmäishintasäntelyä jatketaan Kelan nykyisten sopimusten päättymiseen asti, sillä näin voidaan turvata kyytien jatkuvuus ja välttää ennakoimattomia muutoksia, joista voisi olla haittaa vakuutetuille. KKV pitää kuitenkin välttämättömänä, että sopimuskauden jälkeisen ajan sääntelyn valmistelu aloitetaan hyvissä ajoin, jotta Kela voi valmistella tulevia hankintoja tietoisena siitä, millainen sääntely nykyisen hankintakauden jälkeen on voimassa.

Enimmäishintasäntelyn kehittämistarpeet

Koska esitysluonnoksessa on kyse väliaikaisesta sääntelystä, jonka tarkoituksena on lähinnä mahdollistaa Kelan nykyisten sopimusten jatkaminen, ei enimmäishintasääntelyyn ole todennäköisesti mielekästä tehdä merkittäviä muutoksia. KKV katsoo kuitenkin tarpeelliseksi esittää joitain huomioita siitä, kuinka sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen enimmäishintasääntelyä voitaisiin mahdollisesti jatkossa kehittää, jos sääntelyä päädytään jatkamaan myös vuoden 2026 jälkeen.

Sairausvakuutuslain 4 luvun 7 a §:n mukaan enimmäishintojen tulee perustua korvauksiin käytettävissä oleviin varoihin ja kuljetuksesta aiheutuviin kustannuksiin siten, että siihen sisältyy kohtuullinen voitto. Enimmäishintojen määrittämistä kuljetuksesta aiheutuvien kustannusten ja kohtuullisen voiton avulla voidaan pitää perusteltuna, sillä voiton rajaaminen kohtuulliseksi vähentää yritysten mahdollisuutta nostaa hintoja yli kilpailullisten markkinoiden hintatason. KKV:n käsityksen mukaan sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen enimmäishintoja ei ole käytännössä määritetty kuljetuksesta aiheutuneiden kustannusten ja kohtuulliseksi katsottavan voiton perusteella. Enimmäishintoja on muutettu aika-ajoin Tilastokeskuksen laatiman taksiliikenteen kustannusindeksin perusteella, mutta missään vaiheessa ei ole arvioitu, kuinka hyvin säädetyt enimmäishinnat vastaavat taksipalvelujen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia ja että millaisten voittojen tekemisen ne mahdollistavat. Nykykäytäntö ei siten KKV:n käsityksen mukaan ole sairausvakuutuslain mukainen. KKV katsookin, että sairausvakuutuslaissa olisi syytä säätää täsmällisemmin, miten enimmäishinnat tulisi määrittää. Lisäksi STM:n tulisi arvioida nykyisin voimassa olevien enimmäishintojen tasoa suhteessa taksipalvelujen tuottamisesta aiheutuviin kustannuksiin (ml. kohtuullinen voitto).

Timo Mattila

Pääjohtajan sijainen, ylijohdaja

Joel Karjalainen

Johtava asiantuntija

Näkemyksenne enimmäishintasääntelylle ehdotetusta voimassaoloajasta (31.12.2026 saakka)?/ Er åsikt om den föreslagna giltighetstiden för bestämmelserna om maximipris (fram till den 31 december 2026)?

-

Karjalainen Joel
Kilpailu- ja kuluttajavirasto

